

KNMP

ONDERZOEK

INZAMELING MEDICIJNAFVAL 2016

KONINKLIJKE NEDERLANDSE MAATSCHAPPIJ TER BEVORDERING DER PHARMACIE

KNMP ONDERZOEK: INZAMELING MEDICIJNAFVAL IS EEN RATJETOE

In 45% van de Nederlandse gemeenten moeten apothekers betalen voor het vrijwillig inzamelen van medicijnafval van patiënten. De bedragen die zij betalen aan commerciële afvalverwerkingsbedrijven lopen in sommige gemeenten op tot duizenden euro's per jaar. Dit blijkt uit onderzoek van de KNMP, uitgevoerd in 2016.

Het correct verwerken van medicijnafval voorkomt dat medicijnresten in het oppervlakte- en grondwater terechtkomen. Apothekers zamelen om die reden sinds jaar en dag ongebruikte medicijnen in. Hoewel gemeenten verantwoordelijk zijn voor de inzameling en verwerking van klein chemisch afval (kca), zijn de meeste apothekers bereid om, geheel vrijwillig, daarbij te ondersteunen in de uitvoering.

De KNMP heeft onderzoek gedaan naar hoe het in de 390 Nederlandse gemeenten is gesteld met de inzameling en verwerking van medicijnafval. De inzameling blijkt een ratjetoe.

- In 45% van de Nederlandse gemeenten moeten apothekers betalen voor het vrijwillig inzamelen van medicijnafval van patiënten.
- In de helft van alle gemeenten waar apotheken kosteloos hun medicijnafval kwijt kunnen, moeten apotheken dit zelf naar de milieustraat brengen. Dit is in strijd met de Wet Milieubeheer.
- De vier meest betalende apotheken liggen in Noord-Brabantse gemeenten. De top 10 van gemeenten waarin de apotheek het meeste betaalt bestaat voor de helft uit Brabantse gemeenten.
- In Flevoland en Zeeland zijn er geen gemeenten die het medicijnafval in de apotheek ophalen.
- Kosten variëren in Nederland van € 0,- tot € 7500,- per apotheek op jaarbasis.
- In heel de provincie Utrecht wordt medicijnafval bij de apotheek opgehaald.
- Grote steden doen het goed. De G4 zorgt voor adequate inzameling en verwerking van medicijnafval.
- Van de G32 laten alleen Eindhoven, Zoetermeer en Maastricht apothekers voor de rekening opdraaien.

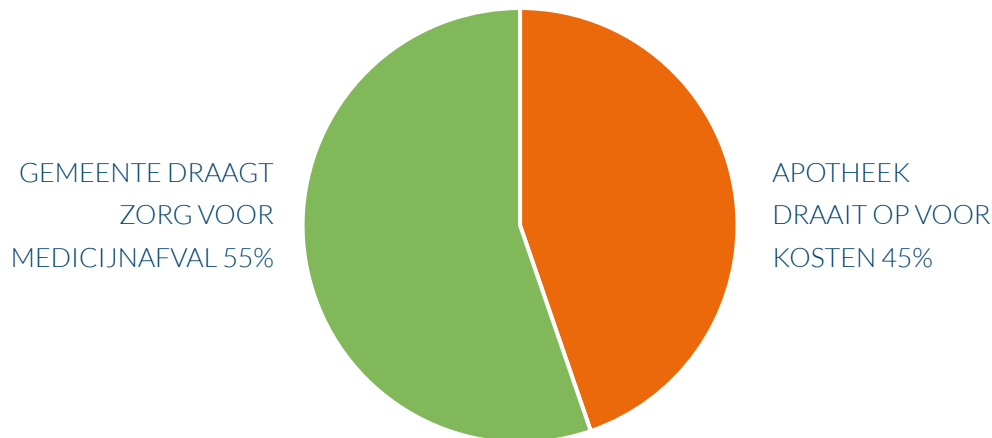
ONDERZOEKSRESULTAAT

APOTHEKERS DRAAIEN OP VOOR KOSTEN MEDICIJNAFVAL

Inzameling van medicijnafval – een diffuus beeld

Gemeenten voeren een divers beleid op de inzameling van medicijnafval. Apotheken worden geconfronteerd met verschillende kosten, variërend van €0,- tot €7500,- per apotheek, op jaarbasis. Dit blijkt uit onderzoek onder apothekers in alle gemeenten van Nederland, uitgevoerd in 2016.

In 45% van de Nederlandse gemeenten moeten apothekers betalen voor het vrijwillig inzamelen van medicijnafval van patiënten. Dit omdat gemeenten de zienswijze hanteren dat het kca van de burger in de apotheek converteert naar bedrijfsafval. Het gaat echter om medicijnen die patiënten ongebruikt bij hun apotheek inleveren.

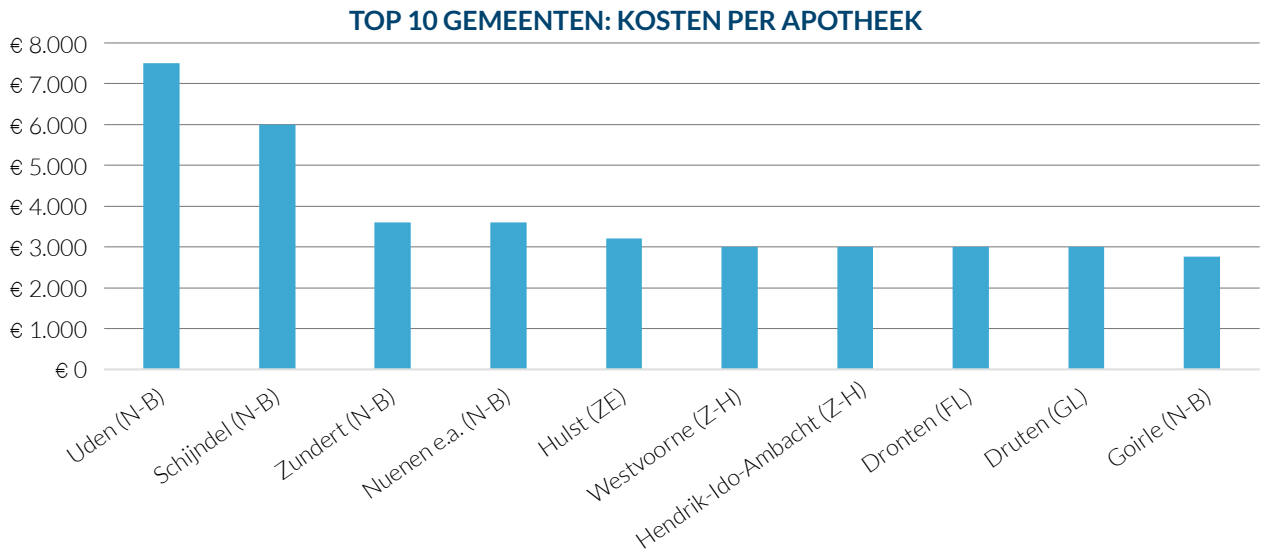
Verskil in aanpak tussen grote en kleine gemeenten

Uit het onderzoek blijkt dat grote gemeenten eenduidig zijn in hun aanpak. Van de G32 zijn er slechts drie gemeenten die apothekers confronteren met kosten voor het inzamelen van ongebruikte medicijnen van hun patiënten. Dit zijn Eindhoven, Zoetermeer en Maastricht. Eindhoven is van de G15 de enige gemeente die geen afspraken heeft gemaakt met apotheken.

In kleine en middelgrote gemeenten is het qua beleid een ratjetoe. In Friesland kunnen apotheken in 41% van de gemeenten medicijnafval inleveren, maar deze gemeenten hanteren diverse eisen. Zo kunnen apotheken slechts enkele keren per jaar het afval inleveren of is er een maximum aantal kilo's. Ook blijkt dat het aanbieden van kerstpakketten aan de betreffende ambtenaar tot een oplossing voor de apotheek kan leiden.

Van gemeenten waarin de apotheek het meeste aan de dienstverlening moet betalen, liggen de vier meest betalende gemeenten in Noord-Brabant. Daarnaast kent Noord-Brabant 7 gemeenten met apotheken die meer dan €2000,- per jaar betalen. Hiermee zijn de bedragen in Noord-Brabant het hoogste in Nederland.

Apotheker in Maassluis: "Onze gemeente heeft bedacht dat het medicijnafval in dozen afgeleverd dient te worden. Dozen zijn niet veilig omdat zij, in tegenstelling tot tonnen, heropend kunnen worden."

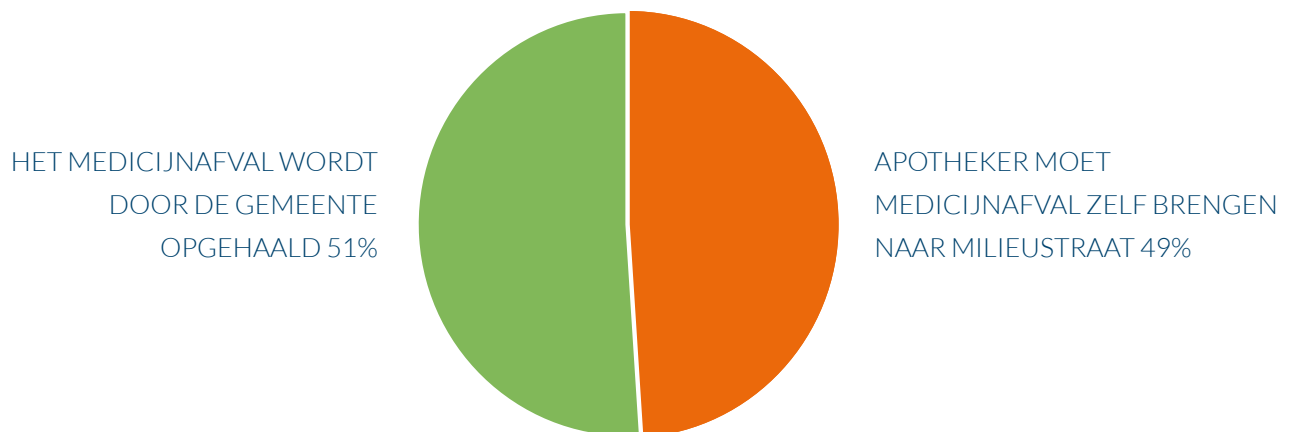

Provinciale aanpak werkt

Dat een provinciale aanpak werkt, blijkt uit het beleid van provincie Utrecht. Hier is afgesproken dat patiënten bij de apotheek hun ongebruikte medicijnen kunnen inleveren. Dit wordt vervolgens kosteloos bij de apotheken opgehaald.

Zelf rijden is in strijd met de wet

In 49% van de gemeenten waarin de apotheker het medicijnafval van zijn patiënten kosteloos kwijt kan bij de milieustraat, wil de gemeente dat de apotheker dit zelf komt brengen. In Zeeland en Flevoland is dit overal het beleid. In deze provincies haalt de gemeente in geen enkele apotheek het medicijnafval op. De apotheker rijdt in dat geval met de tonnen medicijnen en de containers met gebruikte naalden naar het afvalverwerkingsterrein. In de Wet Milieubeheer, Artikel 10.24, staat dat iemand die met afval van burgers rijdt, opgenomen moet zijn in de gemeentelijke afvalverordening. Apothekers zijn niet opgenomen in deze verordeningen, wat dit vervoer van medicijnen strijdig maakt met de wet.

Privacygevoelige informatie verwijderen

Naast de financiële component, blijkt uit het onderzoek dat apotheken gemiddeld een dagdeel per week (vier uur) kwijt zijn aan het verwijderen van verpakkingen. Dit is belangrijk omdat op de etiketten privacygevoelige informatie staat. De verwijdering hiervan is in het belang van de patiënt. Apothekers zijn bereid zijn om deze arbeidsuren in te zetten als zij daarmee milieuverontreiniging kunnen voorkomen. Het onderzoek laat zien dat als apothekers daarbovenop worden belast met extreme kosten voor de afvoer en de verwerking van het medicijnafval, zij deze maatschappelijke verantwoordelijkheid erg ver vinden gaan.

Apotheker in Zuidplas: “Wij hebben jarenlang extra personeel moeten inzetten, om elke verpakking te ontdoen van etiketten met persoonlijke informatie.”

Apotheken krijgen ook andermans afval

Uit het onderzoek blijkt dat veel apothekers zich eraan storen dat patiënten ook medicijnrestanten in de apotheek brengen die afkomstig zijn van een ziekenhuis, internetapotheek, drogist of supermarkt.

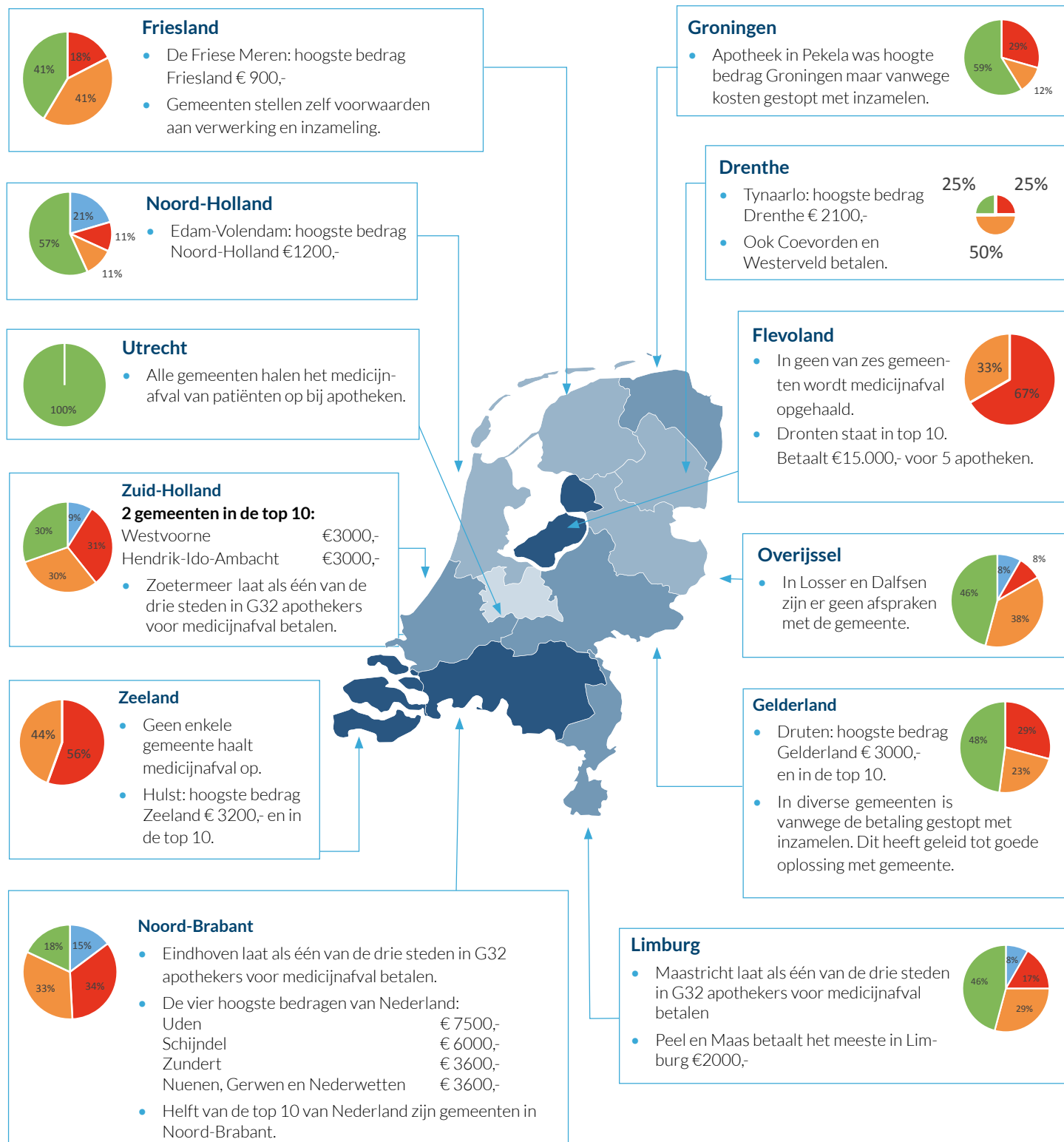
Apotheker in Hendrik-Ido-Ambacht: “De medicijnen die worden ingeleverd zijn lang niet allemaal van onze apotheek. Ook een grote hoeveelheid handverkoopproducten van drogistijen en afval van de poliklinische apotheek en dienstapotheek zitten hier tussen. Wij betalen ongeveer 50% van de medicijnafvalverwerking van anderen.”

Naalden

Er zijn gemeenten die een onderscheid maken in de inzameling van medicijnafval en gebruikte naalden. Zo neemt de gemeente in Laren, Texel, Alblasterdam en Dongen wel naalden in, maar geen oude medicijnen. In Leiden wordt medicijnafval opgehaald, maar moeten de naaldencontainers worden gebracht.

Uit het onderzoek blijkt dat veel apothekers zich zorgen maken over de verstrekking van naaldencontainers. Waar dit voorheen in veel gevallen door de gemeente werd verstrekt, is de inkoop doorgeschoven naar de apotheek. Sommige apothekers rekenen de kosten (zo'n 8 euro per container) door naar patiënten. Naalden worden veelal gebruikt door kwetsbare groepen, dit maakt de afweging hierin complex. Apotheken die dit zelf bekostigen zijn tot de € 2000,- per jaar kwijt.

INZAMELING MEDICIJNAFVAL IS EEN RATJETOE

- Het inzamelen en verwerken van medicijnafval van patiënten komt volledig voor rekening van de apotheek.
- Apothekers moeten zelf het afval wegbrengen bij hun gemeente. Gemeente rekent hier geen verdere kosten voor.
- Medicijnafval wordt door de gemeente kosteloos opgehaald in de apotheek.
- Onbekend

M E D I C I J N A F V A L

APOTHEKERS ONDERSTEUNEN GEMEENTEN BIJ INZAMELING

Wat is medicijnafval?

Medicijnafval bestaat uit geneesmiddelen die patiënten wel ontvangen, maar niet gebruiken. Dit is bijvoorbeeld een restant van pillen in een strip, een overblijfsel zalf in een tube of hoestdrank in een flesje. Doosjes en verpakkingen maken geen deel uit van het medicijnafval.

Huidige wetgeving

De restanten van medicijnen worden aangemerkt als klein chemisch afval of klein gevaarlijk afval. Dit omdat het schadelijk is als deze resten in het milieu terechtkomen. Gemeenten zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de inzameling en verwerking van het kca van hun inwoners. Bewoners kunnen hun medicijnafval daarom naar de milieustraat brengen, in plaats van een veelvoud aan ongebruikte pillen door de wc te spoelen of hoestdrankjes te legen in de gootsteen.

Waarom is inzameling van medicijnafval belangrijk?

Als restanten van medicijnen in het riool terechtkomen, vervuilen zij het oppervlakte- en grondwater in Nederland. Deze stoffen kunnen van invloed zijn op het gedrag van waterdieren. Daarnaast is er intensievere rioolwaterzuivering nodig om te voorkomen dat medicijnresten zich in drinkwater bevinden. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu heeft samen met het ministerie voor Infrastructuur en Milieu een ketenaanpak medicijnresten in water ontwikkeld om verontreiniging bij de bron aan te pakken.

Apothekers ondersteunen gemeenten bij inzameling

Veel medicijngebruikers, zoals ouderen, zijn vaak niet goed ter been. Aangezien de milieustraat doorgaans niet centraal bereikbaar is, is het wenselijk dat zij ook dichtbij huis hun medicijnafval kwijt kunnen. Daarom ondersteunen apothekers gemeenten bij de uitvoer en dienen zij in veel gevallen als extra inzamelpunt of vooruitgeschoven post voor kca-inzameling. Daarnaast worden burgers in de apotheek extra herinnerd aan het inleveren van ongebruikte medicijnen.

Patiëntveiligheid

Het inleveren van ongebruikte medicijnen in de apotheek voorkomt niet alleen dat deze in het milieu terechtkomen, het is ook veiliger voor patiënten dat oude medicijnen niet in keukenkastjes blijven liggen. Bij het inleveren van ongebruikte medicijnen in de apotheek is er ruimte voor laagdrempelige, aanvullende zorg zoals het informeren naar het medicijngebruik en therapietrouw van patiënten.

Zorggeld naar private afvalverwerkers

Als gemeenten niet zorgdragen voor het inzamelen en verwerken van het medicijnafval, dan zijn apothekers genoodzaakt een commercieel afvalverwerkingsbedrijf in te huren. De kosten hiervoor lopen uiteen, oplopend tot wel € 7500,- per jaar. Dit is geld wat anders besteed zou kunnen worden aan farmaceutische patiëntenzorg.

De vervuiler betaalt?

Een vaak gehoord argument is dat de vervuiler voor het eigen afval moet betalen. Apothekers zijn, net zoals de huisarts en de fysiotherapeut, zorgverleners. Zij worden betaald voor de farmaceutische patiëntenzorg die zij leveren. Aan de medicijnen die zij verstrekken verdienen zij nauwelijks. Apothekers rekenen de kosten voor het verwerken van medicijnafval niet door aan patiënten. Daarnaast betalen burgers al via de gemeentelijke belasting om kca op een juiste manier te verwerken.

Een apotheker heeft amper een voorraad aan medicijnen in de apotheek. Dit komt omdat het veel geld kost om een grote voorraad te beheren. Apothekers krijgen op korte termijn de bestelde medicijnen vanuit de groothandel geleverd. Er is dan ook geen sprake van het weggooien van overtollige voorraden of ongebruikte medicijnen als bedrijfsafval. Wel kan het voorkomen dat ongeopende verpakkingen onderdeel uitmaken van het afval. Dit komt vaak voor als een nabestaande na het overlijden van een patiënt nog ongebruikte medicijnen vindt.

Politiek

Fracties in de Tweede Kamer dringen er bij de regering op aan dat zij gemeenten moet wijzen op hun wettelijke verantwoordelijkheid. Minister Schultz (Infrastructuur en Milieu) erkent de plicht van gemeenten om kca in te zamelen¹. Zij heeft de Tweede Kamer toegezegd om gemeenten expliciet te wijzen op hun verantwoordelijkheid. Staatssecretaris Dijksma (Infrastructuur en Milieu) stelt in antwoorden op Kamervragen² van de ChristenUnie dat de inzameling van medicijnafval bij de apotheek kan worden gezien als een vooruitgeschoven post van de gemeentelijke kca-inzameling. De apotheek acht zij een logisch punt voor consumenten om ongebruikte medicijnen in te leveren. De staatssecretaris vermoedt dan ook dat er sprake is van een misverstand als gemeenten apothekers belasten voor het inzamelen van ongebruikte medicijnen.

1) Kamerstuk 27 625. Nr. 374.

2) KV-TK-2016Z14700.

O P L O S S I N G E N

ACTIEVE ROL APOTHEKER

Tot voor kort waren Zeeland en Flevoland de provincies waar apotheken er het slechtst voor stonden. In elke gemeente waren apothekers genoodzaakt een commercieel bedrijf in te huren. Publiciteit rondom medicijnafval heeft ertoe geleid dat in beide provincies de eerste stappen zijn gezet. In Almere is een akkoord nabij en de gemeenten Veere, Vlissingen, Middelburg en Goes zijn inmiddels gestart met een pilot.

Uit het onderzoek blijkt dat een actieve rol van de apotheker helpt. Waar apothekers op basis van de politieke actualiteiten en de aandacht in diverse media in gesprek zijn gegaan met hun gemeente om de ongelijkheid te bespreken, heeft dit in veel gevallen geresulteerd in een gunstige uitkomst voor de apotheek.

AFSPRAKEN MAKEN

Er zijn diverse apotheken gestopt met inzamelen van ongebruikte medicijnen vanwege de te hoge kosten. Dit is het geval in Pekela, Menterwolde, Drunen, Meppel, Noordoostpolder, Assen en Sneek. Ook in Capelle aan de IJssel, Haaksbergen, Bergen en Den Helder hebben apothekers bedreigd te stoppen met de inzameling van ongebruikte medicijnen. In elk van deze gevallen voelde de gemeente de urgentie om snel te komen tot een oplossing van de situatie en diens verantwoordelijkheid te nemen.

Apotheker in Duiven: "Van de gemeente mochten wij per 1 januari 2016 geen medicijnafval meer komen brengen. Wij hebben op dat moment A4tjes in de apotheek opgehangen dat wij helaas geen geneesmiddelen meer konden terugnemen en dat mensen het zelf gratis mochten afgeven bij de gemeentelijke afvalverwerking. Ook hebben we aan de balie aangegeven dat mensen hierover het beste konden klagen bij het gemeentehuis als ze het er niet mee eens waren.

Deze situatie heeft maar een week geduurd. Het gemeentehuis werd overspoeld met klachten en wij kregen een telefoontje dat we het afval weer bij de gemeente mochten brengen."

ADVIES KNMP:

Om te zorgen voor een optimale inzameling van medicijnafval, wil de KNMP dat alle apothekers in Nederland de mogelijkheid bieden om overgebleven medicijnen in te leveren. Dit op voorwaarde dat gemeenten zorgdragen voor de inzameling en verwerking van dit medicijnafval. Kosteloos voor de apotheker.

Deze oplossing heeft urgentie. In 2015 nam het geneesmiddelengebruik met 2.6% toe. Ook het aantal polyfarmaciepatiënten is in de afgelopen tien jaar sterk gestegen. Waar in 2005 8% van de apotheekbezoekers kon worden aangemerkt als polyfarmaciepatiënt, was dit in 2015 13%. Bijna de helft van de toename van het aantal polyfarmaciepatiënten kan worden toegeschreven aan de vergrijzing³.

De toename van medicijngebruik maakt dat de randvoorwaarden aanwezig moeten zijn om te zorgen dat zoveel mogelijk medicijnafval wordt ingezameld en op de juiste manier wordt verwerkt. Deze randvoorwaarden zijn: laagdrempelige inzameling voor patiënten en kosteloos ophalen bij apotheken.

VERANTWOORDING

Dit onderzoek is tot stand gekomen middels een telefonische inventarisatie, door de afdeling communicatie van de KNMP, onder apothekers in bijna elke gemeente van Nederland. In 39 van de 390 gemeenten is geen apotheek aanwezig. In 31 gemeenten is er geen zicht op de kosten omdat de financiën zijn belegd bij een landelijke groothandel of keten. Het telefonisch onderzoek is verricht in juli en augustus 2016. Sommige gemeenten zijn na deze periode in gesprek gegaan met hun gemeente. Het kan zijn dat de lokale situatie hierdoor is aangepast.

CONTACT

Neem voor meer informatie contact op met Jasmijn Touw,
Adviseur Public Affairs van de KNMP,
via j.touw@knmp.nl of 070-3737 160.

3) Stichting Farmaceutische Kengetallen (2016). Data en feiten 2016. Het jaar 2015 in cijfers.

KNMP

Alexanderstraat 11

2514 JLDen Haag

T 070 373 73 73

F 070 310 65 30

www.knmp.nl